

SEKSUALINIO IŠNAUDOJIMO IR PRIEVARTOS PREVENCIJOS IR REAGAVIMO POLITIKA

1. Sąvokos

Šios politikos tikslais:

- 1.1. **Atsakomieji veiksmai** – tai bet kokie tiesioginiai ar netiesioginiai žalingi veiksmai, kurių rekomenduojama imtis, kurių grasinama imtis arba kurių imamasi dėl to, kad asmuo tapo įtariamo netinkamo elgesio, pavyzdžiui, seksualinio išnaudojimo ar prievartos, auka arba sąžiningai pranešė apie įtariamą netinkamą elgesį arba dalyvavo tyrime. Atsakomieji veiksmai gali apimti atsisakymą suteikti pagalbą arba neteisingą paramos paskirstymą, nepalankius administracinius veiksmus, pavyzdžiui, nepagrįstus blogus veiklos įvertinimus, darbo pareigų pakeitimus, priešišką darbo aplinką arba kitus neigiamus sprendimus, turinčius įtakos asmens darbo sąlygoms. Atsakomieji veiksmai taip pat gali būti žodinė prievarta ar priekabiavimas.
- 1.2. **Bendruomenės skundų pateikimo mechanizmai** – tai patikimi kanalai, kuriais krizės paliestos bendruomenės nariai gali saugiai pateikti skundus ir ieškoti pagalbos. Toks mechanizmas yra grindžiamas bendradarbiavimu su bendruomene, kai asmenys gali ir yra skatinami saugiai ir, jeigu reikia, konfidencialiai pateikti skundus, įskaitant apie seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejus, ir šie pranešimai perduodami atitinkamiems subjektams, kad būtų imtasi tolesnių veiksmų.
- 1.3. **Išgyvenusieji asmenys** (angl. *survivors*) – tai asmenys, kurie tikisi Lietuvos Raudonojo Kryžiaus (toliau – LRK) apsaugos ar pagalbos arba kurie ja naudojasi. Tai gali būti bet kuris asmuo šalyje ar vietos bendruomenėje, kurioje veikia LRK.
- 1.4. **LRK darbuotojai** – tai bet kuris LRK veikiantis asmuo, įskaitant: darbuotojus, savanorius, praktikantus.
- 1.5. **LRK vidaus taisyklės** – tai LRK darbo tvarkos taisyklės, Etikos kodeksas ir visos kitos priimtose taikytinos LRK taisyklės, nuostatai ir politikos.
- 1.6. **Paslaugų teikėjai** – tai bet kuris asmuo, kurį įdarbino trečioji šalis ir kuris dirba LRK, nebūdamas LRK darbuotoju, pavyzdžiui, pagal LRK ir paslaugų teikėjo paslaugų sutartį.
- 1.7. **Pranešėjas** – tai asmuo, kuris praneša apie įtarimus dėl LRK vidaus taisyklių pažeidimo. Pranešėjai teikia informaciją, remdamiesi pagrįstu įtarimu, kad buvo padarytas pažeidimas.
- 1.8. **Seksualinė prievarta** – tai faktinis fizinis ar psichologinis seksualinio pobūdžio elgesys su krizės paliestu žmogumi arba grasinimas tokiu elgesiu, vykdomas naudojant prievartą arba pasinaudojant nelygiomis prievartinėmis sąlygomis.
- 1.9. **Seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencija ir reagavimas į ją** – tai politika, taisyklės ir veiksmai, kuriais siekiama užkirsti kelią LRK darbuotojų dalyvavimui bet kokios formos seksualiniame išnaudojime ir prievartoje ir reaguoti, jeigu tai įvyko.
- 1.10. **Seksualinis išnaudojimas** – tai bet koks mėginimas arba faktinis piktnaudžiavimas pažeidžiamumu, galios skirtumais ar pasitikėjimu siekiant seksualinių tikslų įskaitant, bet neapsiribojant pinigine, socialine ar politine nauda iš seksualinio kito asmens išnaudojimo.
- 1.11. **Seksualinis išnaudojimas ir prievarta** šioje politikoje apima abi pirmiau apibrėžtas veikas.

- 1.12. **Seksualinis priekabiavimas** – tai bet koks nepageidaujamas seksualinis dėmesys arba nepageidautinas žodinis ar fizinis seksualinio pobūdžio elgesys tarp LRK darbuotojų. Tai skiriasi nuo Seksualinio išnaudojimo ir prievartos, nes ši sąvoka referuoja į krizės paliestų žmonių seksualinį išnaudojimą ar prievartą.

2. Paskirtis, taikymo apimtis ir tikslinė auditorija

2.1. Paskirtis

- a) Šios politikos tikslas – užtikrinti, kad LRK imtųsi visų reikiamų priemonių, jog užkirstų kelią LRK darbuotojų vykdomam seksualiniam išnaudojimui ir prievartai bei tinkamai reaguotų į tuos atvejus, kuriems LRK negali užkirsti kelio. Šiam tikslui pasiekti yra būtina užtikrinti seksualinį išnaudojimą ir prievartą patyrusio asmens gerovę ir sąžiningą bendradarbiavimą ir atskaitomybę vietos bendruomenių nariams. Neatsiejama šios politikos dalis yra sąžiningo elgesio su darbuotojais, kaltinamais seksualiniu išnaudojimu ir prievarta, užtikrinimas pagal LRK vidaus taisykles.
- b) Šia politika ir jos nustatyta tvarka stiprinamos vidaus pranešimų apie galimus su seksualiniu išnaudojimu ir prievarta susijusius LRK vidaus taisyklių pažeidimus teikimo, tyrimo ir su jais susijusių tolesnių veiksmų sistemos. Tinkami veiksmai, kurių reikia imtis seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejais, paaiškinti toliau 5 skyriuje „Funkcijos ir pareigos“ ir 6 skyriuje „Pranešimų teikimo tvarka“.
- c) Šia politika toliau stiprinamos ir plėtojamos atskaitomybės sistemos, kad seksualinį išnaudojimą ir prievartą patyrę asmenys, LRK darbuotojai ir paslaugų teikėjai arba bet kuris asmuo, sužinojęs apie seksualinį išnaudojimą ir prievartą, jaustųsi saugiai pranešdamas apie tai bei būtų apsaugotas nuo atsakomųjų veiksmų.
- d) Bendradarbiavimas su vietos bendruomenėmis, bendruomenės skundų pateikimo mechanizmų skatinimas ir pagalbos teikimas seksualinį išnaudojimą ir prievartą patyrusiems asmenims yra svarbūs šios politikos elementai. Politikos požiūris atitinka *Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio vadovą dėl Bendruomenės dalyvavimo ir atskaitomybės* (2021 m.). Politikoje remiamasi idėjomis, išdėstytomis *IASC tarptautinėse standartinėse veiklos procedūrose dėl agentūrų bendradarbiavimo bendruomenės skundų pateikimo mechanizmų klausimais* (2016 m.), įskaitant jų požiūrį į skundų perdavimą ir pagalbą seksualinį išnaudojimą ir prievartą patyrusiems asmenims.

2.2. Taikymo apimtis ir tikslinė auditorija

- a) Ši politika taikoma visiems LRK darbuotojams taip kaip jie apibrėžti politikos 1.3. punkte.
- b) Paslaugos teikėjų atveju į LRK ir paslaugų teikėjų sutartis turi būti įtraukta standartinė seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencijos sąlyga.
- c) Ši politika netaikoma seksualinio priekabiavimo ir netinkamo elgesio atvejams tarp LRK darbuotojų. Tokie atvejai aptariami atskirai LRK vidaus taisyklėse.

3. Pagrindiniai principai ir elgesio taisyklės

- 3.1. LRK visiškai netoleruoja seksualinio išnaudojimo ir prievartos. Tai reiškia, kad visi pažeidėjai turi būti patraukti atsakomybėn.
- 3.2. LRK siekdamas seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencijos vadovaujasi į seksualinį išnaudojimą ir prievartą patyrusius asmenis orientuotu požiūriu. Tai reiškia, kad laikomasi šių principų:

- a) **Nedaryti žalos:** neturėtų būti imamasi jokių veiksmų, kurie pablogintų seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusio asmens padėtį.
 - b) **Pagarba:** visi veiksmai, kurių imamasi, grindžiami pagarba seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusio asmens pasirinkimui, norams, teisėms ir orumui.
 - c) **Saugumas:** seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusio asmens saugumas ir apsauga yra svarbiausias visų dalyvių prioritetas.
 - d) **Konfidencialumas:** kiekvienu bylos nagrinėjimo aspektu turi būti griežtai laikomasi konfidencialumo, susijusio su seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusio asmens tapatybe ir kita jį identifikuojančia informacija. Turi būti imamasi visų veiksmų, užtikrinančių, kad bet kokia byla būtų nagrinėjama visiškai konfidencialiai.
 - e) **Nediskriminavimas:** LRK užtikrina vienodą ir sąžiningą elgesį su visais, kuriems reikia pagalbos dėl seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejo, kuriame dalyvavo LRK darbuotojai.
 - f) **Vaikų apsauga:** seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusiems vaikams turi būti skiriamas ypatingas dėmesys ir turi būti atsižvelgiama į jų specifinius poreikius. Dėl vaikų priežiūros konsultuojamasi su vaikų apsaugos specialistais.
- 3.3. Seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejų vidinis tyrimas organizacijoje turi būti sąžiningas ir gerbti visų susijusių šalių teises.
- 3.4. Vykdamas seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevenciją turi būti taikomas bendruomenės įtraukimo ir atskaitomybės metodas, kad bendruomenės užimtų svarbiausią vietą mūsų veikloje.
- 3.5. LRK darbuotojai:
- a) nevykdo jokių seksualinio išnaudojimo ar prievartos veiksmų;
 - b) negali turėti jokių lytinių santykių, kurie apima visų formų seksualinio pobūdžio veiklą ir prievartą su fiziniu kontaktu ar be jo ir nepriklausomai nuo to, ar kuri nors iš šalių žino apie tokią prievartą, su:
 - jaunesniais nei 18 metų asmenimis, neatsižvelgiant į vietinėje bendruomenėje taikomą pilnametystės amžių ar sutikimą (nežinojimas ar klaidingas įsitikinimas vaiko amžiumi nėra pateisinimas);
 - suaugusiais asmenimis, kurie kreipiasi dėl LRK apsaugos ar pagalbos arba jau ją naudojami.
 - c) negali keisti pinigų, darbo, prekių ar paslaugų į seksą, įskaitant seksualines paslaugas ar kitokio pobūdžio žeminantį, menkinantį ar išnaudojantį elgesį;
 - d) negali gaminti, įsigyti, platinti ar naudoti pornografinės medžiagos LRK biuruose arba LRK įrangoje, įskaitant pornografinių interneto svetainių ar skelbimų lentų skaitymą ir (ar) naršymą jose arba pornografinių elektroninių laiškų siuntimą ar atsakymą į juos.
- 3.6. LRK visiškai netoleruoja bet kokio pobūdžio atsakomųjų veiksmų prieš asmenį, kuris praneša apie pagrįstus įtarimus apie LRK vidaus taisyklių pažeidimą arba bendradarbiauja vidinio tyrimo organizacijoje metu.
- 3.7. Kiekvienas asmuo, pranešęs apie įtariamą netinkamą elgesį, turi elgtis sąžiningai ir turėti pagrįstų priežasčių manyti, kad atskleista informacija yra galimas LRK vidaus taisyklių pažeidimas.

4. Funkcijos ir pareigos

4.1. Vadovų pareigos

4.1.1. LRK skyrių ir kitų struktūrinių vienetų vadovai visiškai atsako už šios politikos įgyvendinimą jų vadovaujamų LRK darbuotojų atžvilgiu.

4.1.2. *Bendros visų LRK skyrių ir kitų struktūrinių vienetų vadovų pareigos yra šios:*

- a) užtikrinti, kad visi LRK darbuotojai būtų informuoti apie šios politikos turinį ir kad jis būtų reguliariai jiems primenamas;
- b) rodant sektiną pavyzdį ir dedant visas pagrįstas pastangas kurti ir palaikyti aplinką, padedančią užkirsti kelią seksualiniam išnaudojimui ir prievartai;
- c) gavus bet kokią pranešimą ar skundą dėl kaltinimų ar įtarimų seksualiniu išnaudojimu ir prievarta, susirūpinimą keliančių aplinkybių arba atsakomųjų veiksmų, susijusių su seksualiniu išnaudojimu ir prievarta, imtis skubių ir tinkamų veiksmų, kaip nurodyta šioje politikoje;
- d) užtikrinti, kad visi LRK darbuotojai reguliariai dalyvautų privalomuose seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencijos mokymuose.

4.1.3. *Skyrių vadovų papildomos pareigos yra šios:*

- a) seksualinio išnaudojimo ir prievartos klausimą sistemingai įtraukti į informavimo kampanijas, mokymus ir susitikimus su bendruomenėmis, kurioms teikiame pagalbą, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms grupėms,
- b) skatinti bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis, tokiomis kaip moterų asociacijos ir atskirtį patiriantiems asmenims atstovaujančios grupės, pavyzdžiui, neįgaliųjų organizacijos, siekiant didinti informuotumą apie visišką nepakantumą seksualiniam išnaudojimui ir prievartai ir, kai tinkama, atsižvelgiant į lyčių lygybę kartu kurti bendruomenės skundų pateikimo mechanizmus, kuriuose pagrindinis dėmesys būtų skiriamas seksualinį išnaudojimą ar prievartą patyrusių asmenų teisėms, gebėjimams ir poreikiams.

4.2. Visu darbuotojų atsakomybė

4.2.1. Be pirmiau išdėstytų pareigų, visi LRK darbuotojai privalo:

- a) perskaityti ir suprasti šią politiką;
- b) baigti seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencijos mokymus;
- c) pranešti apie bet kokius seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejus, kurių liudininkais jie tapo, apie kuriuos girdėjo arba kuriuos įtaria;
- d) visapusiškai bendradarbiauti su vidinių tyrimų organizacijoje atliekančiais asmenimis;
- e) užtikrinti bet kokio atvejo, apie kurį pranešta, konfidencialumą.

4.3. Vidaus tyrimų komisijos pareigos

4.3.1. Vidaus tyrimų komisija, sudaryta Generalinio sekretoriaus įsakymu, turi įgaliojimus ir pareigą užtikrinti tinkamą galimų seksualinio išnaudojimo ir prievartos atvejų tyrimą organizacijoje.

4.3.2. Apie visus įtarimus, nepriklausomai nuo informacijos gavimo būdo, turi būti nedelsiant pranešta Vidaus tyrimų komisijai ir jos vadovui, nurodytam Generalinio sekretoriaus įsakyme. Pranešimai apie galimą seksualinį išnaudojimą ir prievartą gali būti pateikiami anonimiškai ir turi būti saugomi konfidencialiai.

- 4.3.3. Gavus pranešimą, Vidaus tyrimų komisija atlieka preliminarų situacijos vertinimą. Jeigu preliminarus situacijos vertinimas rodo, kad yra pagrįstų priežasčių manyti, jog buvo įvykdytas galimas seksualinis išnaudojimas ir prievarta, pagal LRK vidaus taisykles pradedamas administracinis tyrimas.
- 4.3.4. Visos dalyvaujančios šalys turi laikytis konfidencialumo įsipareigojimo Vidaus tyrimo komisijos veiklos atžvilgiu. Preliminaraus vertinimo ir vidaus tyrimo metu asmuo, kuris galimai atliko seksualinio išnaudojimo ir prievartos veiksmus, laikomas nekaltu. Vidaus tyrimo metu galimam pažeidėjui turi būti suteikta galimybė būti išklaustam.
- 4.3.5. Užbaigusi vidaus tyrimą, Vidaus tyrimo komisija parengia tyrimo ataskaitą, kurioje išdėstomi tyrimo rezultatai, išvados ir rekomendacijos.
- 4.3.6. Atsižvelgdamas į įtarimo pobūdį ir sunkumą bei taikytinas teisės normas, Generalinis sekretorius gali nuspręsti perduoti bylą teisėsaugos institucijai.

4.4. Žmogiškųjų išteklių vadovo atsakomybė

- 4.4.1. Vidaus tyrimo komisija, kai reikia, informuoja apie vidaus tyrimo pradžią Žmogiškųjų išteklių vadovą, kuris apie tai praneša LRK darbuotojui, kurio elgesys yra tiriamas.
- 4.4.2. Remdamasis tyrimo ataskaita, Žmogiškųjų išteklių vadovas, esant poreikiui pasikonsultavęs su teisininku: 1) nusprendžia, ar yra teisėtas pagrindas apkaltinti asmenį seksualiniu išnaudojimu ir prievarta; 2) jeigu kaltinimai pateikti, susipažįsta su asmens paaiškinimais; 3) vadovaudamasis LRK vidaus taisyklėmis gali rekomenduoti Generaliniam sekretoriui paskirti atitinkamas drausmines priemones ir informuoja LRK darbuotoją apie galutinį sprendimą.
- 4.4.3. Tiek seksualiniu išnaudojimu ir prievarta įtariamam LRK darbuotojui, tiek bet kuriam apklaustam LRK darbuotojui vidaus tyrimo metu turi būti suteikta tinkama pagalba. Tai galėtų apimti galimybę naudotis psichosocialinės pagalbos paslaugomis, pavyzdžiui, psichologo konsultacijomis.
- 4.4.4. Žmogiškųjų išteklių vadovas taip pat:
 - a) atlieka visų naujai samdomų darbuotojų biografijos faktų patikrinimus,
 - b) tikrina LRK darbuotojus, kurie dirba su vaikais,
 - c) stebi, ar dalyvaujama mokymuose ir atkreipia LRK skyrių ir kitų struktūrinių vienetų vadovų dėmesį į jiems tiesiogiai pavaldžius LRK darbuotojus, neišklusiusius mokymų.

5. Pranešimų teikimo tvarka

- 5.1. LRK darbuotojas, taip kaip jis apibrėžtas 1.4. punkte, kuris yra liudininkas, sužinojo arba įtaria, kad kitas LRK darbuotojas dalyvavo vykdant seksualinį išnaudojimą ir prievartą, turi apie tai pranešti bet kuriam iš šių subjektų:
 - a) Vidaus tyrimų komisijai,
 - b) pranešančio asmens tiesioginiam vadovui arba bet kuriam kitam LRK skyriaus ar kito struktūrinio vieneto vadovui,
 - c) Žmogiškųjų išteklių vadovui,
- 5.2. Bet kuris iš pirmiau nurodytų skundų gavėjų nedelsdamas perduoda informaciją Vidaus tyrimo komisijai.
- 5.3. Išorės partneriai ir krizės paliesti žmonės, norintys pranešti apie įtarimus dėl LRK darbuotojo elgesio, taip pat gali pranešti bet kuriam iš pirmiau nurodytų subjektų.

5.4. Išorės partneriai ir krizės paliesti žmonės norintys pranešti apie įtarimus dėl kitų institucijų ar organizacijų darbuotojų, taip pat gali pranešti bet kuriam iš pirmiau nurodytų subjektų.

5.5. Pranešimai gali būti perduodami:

- a) Vidaus tyrimų komisijai – el. paštu complaint@redcross.lt;
- b) Vadovams – el. paštais, nurodytais LRK internetiniame puslapyje <https://redcross.lt/kontaktai/>;
- c) Bendruoju LRK telefonu - +370 659 71 598;
- d) Užpildžius bendrą užklausą LRK internetiniame puslapyje <https://redcross.lt/kontaktai/>.

6. Stebėseną ir vertinimas

6.1. Žmogiškųjų išteklių vadovas yra atsakingas už šios politikos skatinimą ir įgyvendinimo stebėseną.

6.2. LRK vadovų komitetas kasmet peržiūri šios politikos įgyvendinimo pažangą.

6.3. Vadovaujantis šia politika, LRK skyrių ir kitų struktūrinių vienetų vadovų pareigos, susijusios su seksualinio išnaudojimo ir prievartos prevencija, turėtų atsispindėti jų pareigybių aprašymuose.

6.4. Vidaus tyrimų komisija kasmet teikia LRK vadovų komitetui ir valdybai ataskaitas apie pateiktų skundų dėl seksualinio išnaudojimo ir prievartos skaičių, duomenis apie atvejus ir jų sprendimą.

6.5. Ataskaita taip pat skelbiama viešai LRK internetiniame puslapyje <https://redcross.lt> kartu su informacija apie taikomas prevencines priemones.